

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Thesavrvs Casvum Conscientiæ

Continens Praxim exactissimam De Censvris Ecclesiasticis, Aliisque
Poenis, & Canonicis impedimentis, in Septem Libros distributus ...

Sayer, Gregory

Venetiis, 1627

xxxv. De alijs excommunicationibus nullae reseruatis, quae partim laicis,
partim clericis communes sunt.

urn:nbn:de:hbz:466:1-13883

seu pro credito alicuius laici vnius Diocesis, contra laicos, & Clericos alterius Diocesis, cum in his casibus vere vnus pro alio grauetur: In casu tamen proposito, quod repressalia conceduntur solum contra Clericum, aut bona Clerici debitoris, praemissis, ac seruatis ijs, quae de iure praemittenda ac seruanda sunt, si Clericus debitor principalis, aut bona eius tantum capiuntur, non erit locus huic Canon, quia non sunt proprie repressalia, vt diximus, cum vnus pro alio non grauetur. In qua tamen re nihil sine consilio superioris Ecclesiastici faciendum est.

24 *Decimaquarta* excommunicatio nulli reseruata habetur in *Clement. Nolentes, de haereticis, vbi excommunicantur omnes Inquisitores, seu Commissarii ipsorum, vel Episcoporum, vel Capitulorum Sede vacante, super haeresi deputati, qui praeter officij Inquisitionis quocumque modo illicito pecuniam extorqueant ab aliquibus, vel scienter attentant Ecclesiarum bona ob Clericorum delictum fisco Ecclesiae applicare.*

Canonis huius materia est partim rapina, partim Sacrilegium; Quoad personas ligat duo genera personarum, scilicet, Inquisitores, & Commissarios, vel Inquisitorum, vel Episcoporum, vel Capitulorum sede vacante, vbi etiam Commissariorum nomine veniunt vicarij, quia vicarij Commissarios agunt, & idem de substitutis eorum dicendum est, hi enim Commissariorum etiam nomine veniunt. Duas vero continet actiones, scilicet, extorsionem pecuniae modo illicito praetextu officij Inquisitionis, & applicationem bonorum Ecclesiae scienter ad fiscum Ecclesiae, ob delictum Clerici, praetextu dicti officij, vbi

Prima actio, vt inducat poenam istam, tres conditiones requirit; Prima est, vt sit extorsio pecuniae, & nomine pecuniae venit omne id, quod pecunia aestimari potest, vt vinum, frumentum & similia.

Secunda est, vt illicito modo fiat, vnde non prohibet licitas exactiones sed solum illicitas.

Tertia est, vt haec exactio fiat praetextu officij inquisitionis; vnde si extorqueant aliqua illicite, sed non praetextu dicti officij, licet peccent, hanc tamen poenam non incurrunt.

Actio vero secunda, vt hanc poenam inducat, requirit

Primo, vt applicatio illa sit bonorum Ecclesiae, secus autem si sit de bonis proprijs Clericorum; vnde, si Monachus praesert Ecclesiae, eorum quae acquisiuit intuitu personae, fieri non potest applicatio ista: quia hic non potest sibi acquirere, sed potius acquirat Ecclesiae.

Secundo, vt fiat scienter, vnde in ignorante probabiliter locum non habet haec poena.

Tertio, vt fiat fisco Ecclesiae, si ergo non licet applicare haec fisco Ecclesiae, multo minus sibiipsis, vel fisco seculari eadem applicare possunt.

Quarto, vt fiat praetextu dicti officij, Quibus addo ex dicto *Clement. Nolentes*, quod delinquentes in praedictis, vel in aliquo illorum, abfolui non possunt ab excommunicatione sic incurta, praeterquam in articulo mortis, donec illi; a quibus sic extorserint pecuniam, vel Ecclesiae cuius bona confiscarunt, plenè satisfecerint, nullis ptiuilegijs, pactis, aut remissionibus super hoc valituris, quod intelligitur, si habeant vnde satisfacere queant, quia alias paupertas excusat, argum. capituli cum tu, de vsur. Quae omnia colliguntur ex gloss. ibi, & Summa Altenfi, part. 2. libr. 7. tit. 2. casu 92. Angelic. verbo, excommunication. 7. casu 4. Syluest. verbo, excommunic. 9. num. 81. §. Quadragesima secunda. Sanct. Anton. par. 3. titu. 25. capit. 8. Tabiena, verbo, excommunic. 5. casu 4. num. 18. §. Decimo septimo. Caietan. verbo, excommunicatio, capit. 4. Martin. Ledesm. 2. 4. quaestione 26. artic. 2. pag. 360. col. 2. §. Quadragesima secunda. Nauar. in Manual. capit. 27. num. 242. §. Quadragesima prima, & Sebastiano Medice part. 2. Summae titu. 9. quaest. 78. num. 100.

26 *Decimaquinta* excommunicatio nulli reseruata habetur in *Clemen. vnica, de vsur. vbi excommunicantur Potestates, Capitanei, Rectores, Consules, Iudices, Consiliarij, aut alij officiales quarumcumque Communitatum, qui faciunt, scribunt, vel dicunt Statuta, quibus praecipitur, quod vsura soluantur; aut quod soluta non restituantur,*

tum repetuntur; vel qui scienter iudicare praesumpserint secundum illa; (hoc est, quod vsura soluantur; vel quod repetite non restituantur) vel qui huiusmodi Statuta hactenus edita de libris Communitatum ipsarum super hoc potestatem habent) infra tres menses non delinuerint; vel si ipsa Statuta, aut Consuetudines vim Statuti habentes quocummodo obseruare praesumpserint.

Canonis huius materia est vsurarum detestatio, ligat sex personas in illo nominatas, & sex etiam actiones continet, vt legenti patere potest; quae omnia ex se manifesta sunt; de qua re tractant gloss. ibi & Altenfi, in Summa, part. 2. lib. 7. tit. 2. casu 82. & tribus sequentibus. Ang. verbo, excommun. 7. casu 43. Anton. 3. part. tit. 25. capit. 29. Syluest. verbo, excommun. 9. num. 82. §. Quadragesima tertia. Tabiena, verbo, excommun. 5. casu 50. Caietan. verbo, excommunicatio cap. 51. Martin. Ledesm. 2. 4. qu. 26. art. 2. pag. 360. col. 2. §. Quadragesima tertia. Nauar. in Manual. cap. 27. num. 143. §. Quadragesima secunda, & Sebastian. Medices, part. 2. Summae quaest. 78. numer. 2. 12.

27 *Decimasexta* excommunicatio nulli reseruata habetur in *Concilio Tridentino sess. 24. de reform. Matrim. ca. 9. vbi excommunicantur Principes, ac Magistratus cuiuscumque gradus, dignitatis, & conditionis sint, qui quouis modo directo, vel indirecte subditos suos, vel quoscumque alios cogunt, quo minus libere Matrimonium contrahant.*

28 *Decimasextima* excommunicatio nulli reseruata habetur in eodem *Concilio Tridentino, sess. 25. de Regular. cap. 5. vbi excommunicantur Principes, ac Magistratus seculares, qui requisiti ab Episcopis eis non auxiliantur, vt clausura Sacramentalium, vbi inuolata est, conseruetur, aut vbi violata est, restituatur.*

Et quae in hoc capite hactenus dicta sunt, ad laicos pertinent, qui publicam personam in Republica gerunt vt legenti manifestum esse potest, in sequentibus eas solum excommunicationes afferemus, quae partim ad laicos priuatam personam gerentes, partim ad omnes tam laicos, quam Clericos & Religiosos spectant.

De aliis excommunicationibus nulli reseruatis, quae partim laicis, partim Clericis communes sunt.

Cap. XXXV.

S Y M M A R I V M.

- 1 *Magistri, & Scholares Bononienses, conuenientes hospitem de conducendo hospitio aliorum Magistrorum & Scholarium sine eorum licentia, excommunicationem incurrunt.*
- 2 *Cardinales in conclau pro Papae electione existentibus, literas, aut nuntium mittentes, excommunicati sunt.*
- 3 *Vocati, seu deputati ad dirigendas Moniales in electionibus faciendis, si non abstinent ab his, quae discordiam intrare possunt, in excommunicationem incidunt.*
- 4 *Procurans vt conseruator sibi datus de alijs, quam de manifestis iniurijs se intromittat excommunicatus est.*
- 5 *Doctores, seu Magistri, qui religiosos habitu suo dimisso legem, vel physicam audientes, scienter docent, aut in scholis retinent, excommunicationem incurrunt.*
- 6 *Sepulturae Ecclesiasticae, haereticos, aut fautores eorum scilicet tradentes, excommunicationem incurrunt, & qualiter absoluentur.*
- 7 *Sequestrationem de beneficio ecclesiastico per triennium integrum non possessio impediens, an, & quomodo excommunicationem incurrat.*

- 8 Sepeliens scienter excommunicatum publicè, vel nominatim interdictum, uel usurarium manifestum, in comitibus tempore interdicti, in casibus a iure non concessis excommunicatus est, & qualiter absolui possit.
- 9 Excommunicatus publicè, uel nominatim interdictus, quis censendus sit.
- 10 Interdictus a Diuinis, & Sacramentorum participatione sepultura ecclesiastica priuatur.
- 11 Sepultura Ecclesiastica quænam propriè dicenda sit.
- 12 Sepelire excommunicatum, interdictum, uel usurarium manifestum quis censetur, ut pœnas iuris incurrat.
- 13 Sepelire aliquem is dicitur, qui eam operam præstat, sine qua mortuus ille sepultus non fuisset.
- 14 Visitatores Monialium in pertinentibus ad officium eorum impedire præsumens excommunicationem incurrit.
- 15 Matrimonium in gradibus consanguinitatis, uel affinitatis prohibitis, uel cum Monialibus contrahentes, excommunicati sunt.
- 16 Matrimonium intra quartum gradum cum consanguinea uel affine scienter contrahens, sed ad id timore in uirum constantem cadente coactus, in excommunicationem non incidit.
- 17 Sponsalia cum consanguinea, uel affini contrahens, excommunicatus non est.
- 18 Incessuos quasnam pœnas Gregorius XIV. de nouo inflixit.
- 19 Literas electi in Papam, antequam coronetur impugnant excommunicatus est.
- 20 Imperio vacante, qui nomen Vicarij Imperatoris, uel alterius officij retinent, uel assumunt, quando excommunicationem incurrant.
- 21 Commentarios, libros, glossas, aut interpretationes suas speciales super Concilio Tridentini Decretis edere præsumens, excommunicationem incurrit, dummodo prælati non fuerit, tunc enim ei ingressus Ecclesiæ interdicitur.
- 22 Teuorum, aut aliarum bestiarum ferarum agitationes exercens, aut fieri permitens in terris, & locis sibi subiectis excommunicatus est.
- 23 Agnus Dei per Romanum Pontificem benedictos depingentes, inficientes, minio notantes, uel aurum, aut colorem aliquem illis imponentes, excommunicati sunt.
- 24 Abortum procurantes in excommunicationem, & alias pœnas grauissimas incurrunt.
- 25 Bulla Sixti V. contra procurantes abortum edita, qualiter a Gregorio XIV. moderata, & ad terminos iuris communis reducta sit.
- 26 Abortum factus inanimati procurans, quamuis mortaliter peccet, in excommunicationem tamen non incidit, nec in irregularitatem.
- 27 Venena, aut pocula sterilitatis alicui propinans, ita ut generare non possit, excommunicatus, aut irregularis non est.
- 28 Clerici quibus in casibus brachio seculari tradi soleant.
- 29 Raptores mulierum, ac omnes illis consilium, auxilium, & fauorem præbentes, excommunicati, & infames, & dignitatis incapaces sunt.
- 30 Virgines, aut uiduas, aut alias mulieres inuitas, ad Monasterium ingrediendum, uel ad habitum suscipiendum, aut ad professionem emittendam cogens, quando excommunicationem incurrat.
- 31 Communicans scienter in crimine criminoso cum nominatim excommunicato, & ei consilium, auxilium, aut fauorem impendens, excommunicatus est.
- 32 Absolutus a sententia Canonis, uel hominis, ob periculum

mortis, aut aliud impedimentum, ab eo, qui regulariter eum absoluerit non potuit, cessante impedimento, repræsentare se illi, a quo alias absolueretur, contemnens in eandem sententiam reuincatur.

Prima excommunicatio est in ea. 1. de locationibus, ubi excommunicantur Magistri, & Scholares Bononiæ conuenientes hospitem, pro conducendo hospicio aliorum Magistrorum & Scholarum, in laesionem, uel impedimentum inhabitantium, nisi prius tempus conductionis sit elapsu vel nisi de consensu ipsorum Magistrorum, & Scholarum inquilinorum.

Hæc excommunicatio ad solam Bononiensem Ciuitatem pertinet. ut tradunt glossa ibi, Palud. 4. dist. 18. quæst. 3. art. 3. casu 39. Astenfis in Summa par. 2. lib. 7. tit. 2. casu 26. Angelic. verbo, excommun. 7. casu 4. Anton. 3. par. tit. 25. cap. 39. Syluest. verbo, excommun. 9. num. 8. §. Quarta Tabiena, verbo excommun. 5. casu 17. Martin. Ledesm. 2. 4. quæst. 26. art. 2. pag. 358. col. 3. §. Quarta. Nau. in Manual. 17. num. 114. §. Quarta. & Sebast. Medices par. 2. Summa, tit. 9. q. 78. num. 27.

2. Secunda excommunicatio nulli reseruata habetur in c. ubi periculum de elect. lib. 6. ubi excommunicantur omnes, qui mittunt scripturam, aut nuncium, uel loquantur occulte Cardinalibus, aut alicui eorum, existentibus in conclaui, pro electione Papæ.

Canonis huius materia est occasio differendi, uel turbandi electionem Summi Pontificis; Et quoad personas est uniuersalis; Et ponit tres actiones, Prima est, mittere scripturam; Secunda est, mittere nuncium; Tertia est, secretè loqui, quæ omnes actiones intelliguntur quoad eos, qui sunt extra Conclauem, vnde non ligat Cardinales in Conclauem existentes, qui loqui possunt secretè et volunt. Sed neque qui loqueretur cum aliquo Cardinali existente in Conclauem de electione Summi Pontificis ex consensu, & voluntate omnium Cardinalium presentium, etiam secretè penam hanc incurreret, ut contingere posset, si ex eorum licentia Aduocati, uel Iurisperiti aut Religiosi, aut tabelliones. cum eorum aliquo loquerentur. Quibus addo, quod licet Gemini. ibi. & Archid. & Syluest. verbo, excom. 9. num. 34. §. vndecima, vers. Primo. & Tabiena, verbo, excom. 5. casu 26. & Angel. verbo, excom. 7. casu. 13. dicant ad hanc penam incurritur, ut missio sit secreta, sicut & locutio, ex eo quod quando Statutum enumerat plura prohibita & ultimo prohibito qualitatè aliquam restrictiuam ad iungit illa qualitas restringens refertur ad omnia enumerata; Alij tamen ut Caiet. verbo excommunicatio, ca. 5. §. Martin. Ledesm. 2. 4. q. 26. art. 2. pag. 358. col. 4. §. vndecima. Nau. in Manual. cap. 27. num. 121. §. vndecima, & Sebast. Medices, part. 2. Summa, tit. 9. quæst. 78. nu. 47. & fauet S. Anton. 3. par. tit. 25. cap. 40. post Palud. 4. dist. 18. quæst. 3. art. 2. casu 5. & Summam Astensem par. 2. lib. 7. tit. 2. casu 22. re. Cuius docent, non requiri ad missionem scripturæ, uel nuncij, quod sit secreta, sed ad locutionem tantum.

3. Tertia excommunicatio nulli reseruata habetur in cap. Indemnitatibus de elect. lib. 6. ubi excommunicantur deputati, aut vocati ad dirigendas Moniales in electionibus Abbatissæ, uel Priorissæ, qui non abstinent ab his per quæ inter eas possit oriri discordia in electionibus, uel iam orta nutrire.

Canonis huius materia est occasio discordiæ in electione; Et quoad personas comprehendit omnes vocatos ad dirigendum Moniales in tali electione, siue sint viri, siue feminae, siue laici, siue Clerici, siue religiosi sint, & solos sic vocatos comprehendit & non alios; Vnde non incurrit, qui interest electioni non accessit ad dirigendum. Moniales in illa electione, quæ sit causa discordiæ; Quantum ad actiones, comprehendit duas: una est, Non abstinere ab his, vnde oriri possit discordia in faciendis istis electionibus. Altera est, Non abstinere ab his quibus nutrire possit discordia exorta super dictis electionibus faciendis. Quia autem textus solum meminit electionis faciendæ, ideo, qui discordias nutret, aut excitaret post electionem factam, etiam si esset de numero vocatorum, non incurreret hanc penam; cum penæ vltra proprios casus

extendendæ non sint. Quæ omnia colliguntur ex glos. ibi, & Palud. 4. dist. 18. q. 3. art. 3. casu 38. Summa Astensis par. 2. libr. 7. tit. 2. casu 61. Angel. verbo, excommun. 7. casu 16. Syluest. verbo, excommun. 9. numer. 42. §. Decima quinta. Tabiena, verbo, excommun. 5. casu 29. & Caietan. verbo, excommunicatio, c. 80. Martin. Ledesm. 2. 4. quest. 26. art. 2. pag. 359. col. 1. §. Decima quinta. Naugar. in Manual. cap. 27. num. 124. §. Decima quinta, & Sebastiano Medice, par. 2. Summa, tit. 9. q. 78. nu. 69.

4 *Quarta excommunicatio habetur in cap. Hæc Constitutio. de offic. deleg. lib. 6. ubi excommunicatur pars procurans ut conseruator sibi datus, de alio quam de manifestis iniurijs se intromittat scienter seu ad alia, quæ iudicalem indaginem, idest, inquisitionem exigunt, suam extendat potestatem.*

Canonis huius materia est usurpata iudicialis vexatio per conseruationem a parte procuratum: Et quoad personas est particularis, solum enim ligatur pars, hoc est ille qui est pars in huiusmodi vexatione; unde, alij qui non sunt partes in iudicio, hoc procurantes, non incurunt hæc penam; sed neque pars procurans incurrit hæc penam, nisi sequatur effectus, hoc est, nisi iudex conseruator se intromittat de alijs quam de manifestis iniurijs scienter, vel ad alia quæ suam potestatem excedunt, iudicium suum extendat. Quia verò alia nonnulla hæc de re nuper a Concilio Tridentino sess. 14. de reform. cap. 5. statuta sunt illuc legorem remittimus. De hoc autem Canone legi possunt glos. in d. cap. Hæc constitutione. Palud. 4. dist. 18. q. 3. art. 4. casu 10. Summa Astensis par. 2. libr. 7. tit. 2. casu 63. Angel. verbo, excommun. 7. casu 17. Anton. par. 3. tit. 25. cap. 37. Syluest. verbo excommun. 9. num. 43. §. Decima sexta. Tabiena, verbo excommun. 5. casu 31. Caiet. in verbo, excommunicatio, c. 60. Martin. Ledesm. 2. 4. q. 26. art. 2. pag. 359. col. 1. §. Decima sexta. Naugar. in Manual. c. 27. num. 125. §. Decima sexta, & Sebastianus Medices par. 2. Summa, tit. 9. quest. 78. num. 51.

5 *Quinta excommunicatio nulli referuata habetur in c. ut periculosa. Ne Clerici vel monachi. lib. 6. ubi excommunicantur omnes Doctores, siue Magistri, qui Religiosos habitu suo dimisso, legem vel Physicam audientes, scienter docere, aut in scholis suis retinere presumpserint.*

Ad hanc censuram incurrendam, ut ex contextu manifestum est, quatuor conditiones requiruntur, duæ ex parte Religiosorum, scilicet, quod audiant Leges, vel Medicinam, & quod habitu dimisso audiant; Duæ alie requiruntur ex parte Doctoris, scilicet, ut scienter, & presumptuose doceat, seu retineat tales Religiosos. De qua re tractant glos. 101. Summa Astensis par. 2. libr. 7. tit. 2. casu 37. Richard. 4. dist. 18. quest. 5. art. 1. Palud. 4. dist. 18. quest. 3. art. 3. §. Secundus extrauagans. Angel. verbo excommun. 7. casu 27. nu. 5. Anton. 3. par. tit. 25. cap. 38. Syluest. verbo, excommun. 9. num. 56. §. Vigesima sexta. Tabiena, verbo, excommun. 5. casu 23. Caiet. verbo, excommunicatio ca. 61. Martin. Ledesm. 2. 4. quest. 26. artic. 2. pag. 359. colum. 3. §. Vigesima sexta & Nauar. in Manual. cap. 27. numer. 134. §. Vigesima septima.

6 *Sexta excommunicatio nulli referuata habetur in cap. Quicumque. de heret. l. b. 6. ubi excommunicantur omnes, qui scienter presumpserint Ecclesiastica tradere sepulturae, hereticis, credentes, receptatores, vel fruatores eorum: Nec absolui debent nisi proprijs manibus extumulent publice, & proiciant huiusmodi corpora damnatorum, & prædictus locus perpetuo priuatur sepulturae.*

Canonis huius materia est Sacrilegium, quo fit iniuria locis Sacris sepeliendo ibi hereticos; Et quoad personas est vniuersalis; Vnam verò comprehendit actionem, scilicet, scienter tradere sepulturae Ecclesiasticae quatuor genera portopatum, Dixi, scienter, quia probabiliter ignorans eos tales esse sepeliendo non ligatur hac pena; quia facti ignorantia probabilis vnumquemque excusat. Tradere verò sepulturae Ecclesiasticae est tumulare in cemitio Ecclesiastico vel alibi, ad modum Christianorum, scilicet cum oratione, Cruce processione, secus, si extra locum Sacrum, & sine orationibus, psalmis, & Cruce tumularet, talium enim corpora ab Ecclesiastica sepultura proijci debent, in fi-

gnum perpetua damnationis, Immo Archid. ait, quod iniueniens talium cadauera in agro, incurrit hæc penam si ea Christianorum more tumulare. Nec absolui debet nisi proprijs manibus cadauera eorum extumulet, quod intelligitur, quando ossa eorum ab aliorum ossibus distici ni possunt; Nec sufficit alienis manibus id facere. Quæ omnia traduntur à glo. ibi d. Angel. verbo, excommun. 7. casu 28. Anton. 3. par. tit. 25. cap. 38. Syluest. verbo excommunicatio, 9. num. 58. §. Vigesima septima. Tabiena, verbo excommunicatio, 5. casu 4. num. 18. §. Decimo quinto Caiet. verbo, excommunicatio, cap. 45. Martin. Ledesm. 2. 4. quest. 26. art. 2. pag. 359. colum. 3. §. Vigesima septima, Naugar. in Manual. cap. 27. numero 134. §. Vigesima octaua, & Sebastiano Medice, par. 2. Summa, tit. 9. q. 78. num. 192.

7 *Septima excommunicatio nulli referuata habetur in Clem. unica, de sequestr. possess. ubi excommunicantur omnes, qui sequestrationem factam per ordinarium laici, de beneficio Ecclesiastico non possisso per triennium integri pacifice post sententiam diffinitiuam, contra possessorem apud sedem Apostolicam diutaxat in petitorio, vel possessorio promissa iam impeditur, vel fructus sequestratos, qui supersunt oneribus tenentis sequestratum beneficium, occupare presumpserint; A qua sententia nullatenus absoluantur, nisi usurpata restituant, & remoueat impedimentum.*

Canonis huius materia est Sacrilegium, quo libertas Ecclesiastica in Sedis Apostolicæ auctoritate offenditur in certo casu sequestrati: Et quoad personas, est vniuersalis. Et duas ponit actiones, scilicet, impedire huiusmodi sequestrationem; Et occupare fructus sequestratos adeo ut sequenter secundum glos. ibi in verbo, restituar, fructus ipsos in utilitatem beneficij, v.g. in emptionem prædictorum pro ipsio beneficio, aut alio quouis modo, conueniente non possit. De qua re plura legi possunt apud glos. ubi supra, & Angel. verbo, excommun. 7. casu 35. Anton. par. 3. tit. 25. cap. 30. Syluest. verbo, excommun. 9. num. 65. §. Trigesima quarta. Tabienam verbo, excommun. 5. casu 41. Caiet. verbo, excommunicatio, cap. 43. Martin. Ledesm. 2. 4. quest. 26. art. 2. pag. 359. colum. 4. §. Trigesima quarta. Sebastianum Medicem, par. 2. tit. 9. quest. 78. num. 194. & Nauar. in Manual. cap. 27. num. 137. §. Trigesima tertia, ubi ait, sequestra huius temporis non ponit ab Ordinarijs de quibus agitur in hoc textu, sed ab ipsis Auditoribus Romæ auctoritate Papæ, & proinde hodie non incurritur hæc lata a iure, sed alia, quam fert iudex, qui sententiam decreuit: Et ideo hæc dixisse sufficiat.

8 *Octaua excommunicatio nulli referuata habetur in Cl. 1. de sepult. ubi excommunicantur omnes, qui in cemitio tempore interdicti in casibus a iure non concessis, vel excommunicatos publice, vel nominatim interdicunt, vel usurarios manifestos, scienter sepelire presumpserint. Nec prius absolui possunt, quam ad arbitrium Ordinarj, eis quibus præmissa fuerit iniuria irrogata, satisfactionem competentem exhibuerint.*

Canonis huius materia est Sacrilegium locale; Et quoad personas est vniuersalis, siue enim laici sint, siue Clerici, siue exempti, siue non exempti, siue viri, siue mulieres, si excommunicatum publice sepeliant. Dicitur autem publice excommunicatus ille, vel nominatim interdictus, qui pro tali denunciatus est, ob Extrauag. Ad Euitanda. Sicut etiam usurarius manifestus censetur ille, qui non occulte vitas exerceat, nec de quo vertitur in dubium, an talis sit, puta quia contractus palliatos facit, sed qui sic vitas manifeste exercet, ut sit, & habeatur manifeste pro usurario. Quoad actionem, vnam ponit, scilicet scienter sepelire aliquo horum quatuor modorum, qui hic nominantur, nimirum, sepelire quocumque tempore interdicti, nisi in casibus a iure permisis, vel sepelire publice excommunicatum, vel nominatim interdictum; vel usurarium manifestum. Dicitur, tempore interdicti, quia tunc prohibetur sepultura; Dicitur, nisi in casibus a iure concessis, quod dicitur propter Clericos, qui seruati interdictum, quibus conceditur sepultura tempore interdicti, cum silentio, & absque pulsatione campanarum, & propter Religiosos, & alios

alios priuilegiatos. De qua re plura suo loco dicemus. *Dicitur excommunicatum publicè*, quod intelligitur de excommunicatione maiori tam iuris, quam hominis; secus autè de excommunicatione minori. Quamuis enim excommunicati minori excommunicatione sic decedentes sepelendi non sint, secundum Innoc. in cap. Sacris, de sentent. excomm. huic tamen penæ locus non est, sicut neque locus est in excommunicatione maiori excommunicatione, si sit secretus & occultus; etiam si enim sepeliens sciret eum excommunicatum esse, hanc tamen penam non incurreret. Et quod de nominatim interdicto dictum est, intelligitur de interdicto a Diuinis, & participatione Sacramentorum, tales enim secundum Innoc. & Hostiens. sepultura priuatione puniuntur; secus autem si interdictus esset solum a temporali aliquo, vel spiritali exercitio, aut Iurisdictione Ministerij, vel officij, quia tales non sunt priuati alijs Diuinis, & consequenter nec sepultura.

Sed neque sepeliens tempore interdicti in casu a iure nõ concessio, vel publicè excommunicatum, vel nominatim interdictum, vel usurarium manifestum hanc penam incurrat, nisi scienter, & præsumptuose id faciat; vnde qui probabiliter ignorans talem esse excommunicatum, aut interdictum, aut usurarium manifestum, sepeliret; aut etiam id iure prohibuit non nouit; aut quem sepeliuit, ab solutum probabiliter credidit, puta, quia parochianus ut penitentem ad sepulturam Ecclesiasticam portandum lenari iubet, aut cautionem sufficientem dederit, non incurrat hanc penam, cum ad eam incurramam requiratur præsumptio, temeritas, & scientia, quæ in eo, qui ius factum ignorat, desideratur, ut per se patet, & notat glossa, ibi in verbo scienter, & Anchar. & Zabarel. & alij quos infra citabimus.

11 Quæ autem dicta sunt, intelligenda sunt de sepultura Ecclesiastica, hoc est, de loco sepultura, qui benedictus est & solemniter ad sepulturam vsus ab Episcopo cõsecratus siue sit cõsecratus, siue Ecclesia cõsecrata, vel non cõsecrata, modò in posteriori casu diuina in ea facta sint; tunc enim eodem iure, quo Ecclesia cõsecrata, hæc vitur, argum. cap. penult. de immunit. Eccles. iuncto cap. fin. de consecr. Eccles. vel altar. d. Clement. 1. num. 4. & gloss. ibi, in verbo, cõsecratis, dicens, non esse locum huic penæ, si in campis, & locis priuatis aliqui eos sepeliunt, etiam si locus esset contiguus Ecclesie, vel cõsecrati, ex quo non est ad vsus cõsecrati per Episcopum benedictus. Et in his omnibus consentiunt DD. citati & Alcius in Summa, par. 2. l. 7. tit. 2. casu 76. Angel. verbo, excommunicatum, par. 3. tit. 2. cap. 33. Syluest. verbo, excommunicatum, num. 66. §. Trigesima quinta. Tabiena, verbo, excommunicatum, §. Casu 42. Caiet. verbo, excommunicatio, ca. 46. Martin. Ledesm. 2. 4. quæst. 26. ar. 2. pag. 360. colum. 1. §. Trigesima quinta. Nau. in Man. capit. 27. num. 137. §. Trigesima quarta, & Sebastianus Medices, par. 2. Summæ tit. 9. quæst. 78. num. 193.

12 Dubium esse potest, & est inter Doctores, quis dicatur excommunicatum, interdictum, vel usurarium sepelire, ut hanc penam incurrere dicatur; Et dubium esse potest.

Primo, de ijs, qui excommunicatum ad sepeliendum portant, non tamen sepeliunt, an sint excommunicati.

Secundo, de comitantibus.

Tertio, de fodientibus terram, de conficiendis, vel aperiendis sepulchrum.

Quarto de Ministris Ecclesiarum, in quibus excommunicatus sepelitur, qui patiuntur eum ibi sepeliri.

Quinto, de ijs Clericis, vel laicis, qui ferunt Cruces, ce-reos, & huiusmodi ad ipsum funus, quas omnes dubitationes mouet glossa in d. Clem. 1. in verb. sepelire.

Sexto addi potest, de facientibus officium diuinum, de pulsantibus campanas, & huiusmodi.

Ioannes Andreas, seu glossa ibi dicit, casum esse dubium, & Principis potius declarationem, quam glossantis opinionem exposcere: Et pro vtraque parte arguit: Quod enim illi solum excommunicationem incurrant, qui humo, tumulo, & excommunicatum condunt, ex eo probat glossa, quia sepelire est mortuum humo, aut tumulo condere: et

go solum humo, vel tumulo eaduer immitentes, excommunicantur: quandoquidem solum sepelientes hic excommunicantur. Præterea, pro hoc facit æquitas, ne ex vnius funere multitudo ligetur. Item, quia constat, quod portantes, & comitantibus, vel fabricantes sepulturam, & officiantes, si non sequeretur talis sepelitus, excommunicati non essent. Et denique Ecclesia nonnunquam prohibet in cõsecratis sepeliri, ut in d. Clement. 1. de sepult. & in ca. Ad hæc, de priuileg. in antiq. & capit. is cui, de sentent. excomm. lib. 6. Aliquando in cõsecratis tumulari. & in c. Sacris, de sentent. excomm. Aliquando sepultura traditur ut in cap. Quia in omnibus, de vsur. & cap. 2. de hæc. lib. 6. Aliquando ad sepulturam admitti, capit. Quamquam, de vsur. lib. 6. & cap. Episcoporum, de priuileg. lib. 6. Aliquando sepultura Clericos interesse, cap. super eo, de rapto. Aliquando corpora cum psalmis ad sepulturam duci, cap. placuit, 23. q. 5. Aliquando iubet sepultura carere, ut cap. 1. de torneamen. & c. omnis vtriusque sexus, de pen. & remis. Aliquando præcipit extra cõsecratis subterrari, ca. cum ad Monasterium, de statu monach. Aliquando permittit cum silentio tumulari, ut c. Quod in te, de pen. & remis. Cum ergo Ecclesia in hoc loco solum puniat sepeliendum, non autem admittentem interessentem, vel cooperatam, (sepelire autè sit mortuum humo, vel tumulo condere,) videtur solos tumulantes ligare. Et Paulus etiam tenet solum tumulo imponentes ligari, non alios. Et idem expressè docent Caietan. & Nauar. vbi supra. Summa Angelica vbi supra, num. 5. tenet, quod solum tumulo imponentes, & mandantes, & præstantes auctoritatem, & Prælati non prohibentes dolose, sed permitentes sepelire, & officiales secundum morem sepultura. Stephanus autem vult, omnes prædictos ligari, & etiam comitantibus honoris, aut amicitie causa, Ioann. Calderin. in tract. de eccles. interd. ait, omnes de quibus supra dubitationes factæ sunt, incurrere, si cum officio Diuino fiat sepelitus, quia in eo casu omnes sunt participes criminis, & eodem cooperantes, arg. cap. Nuper, de sent. excomm. & quia aliàs Constitutio hæc ludibrio esset, si vnus solus sepeliens excommunicaretur, & reliqui omnes immunes essent.

In hæc re mihi placet opinio Vgolini, Tabien. 2. de censur. Eccles. cap. 9. §. 6. num. 3. qui sic distinguit, vel enim hi omnes, de quibus dubitatum est, eas operas præstant, siue quibus mortuus ille sepultus non fuisset, & sic omnes incidunt in excommunicationem; nam ab his propriè sepultum aliquem esse dicimus, sine quorum opera sepultus non esset; vel eas operas præstant, quibus non præstitis, sepeliri tamen possent excommunicatus mortuus, & tunc, quamuis peccent, in excommunicationem tamen non incidunt: & consequenter, qui funus prosequuntur, qui erucæ, cereosque ferunt, qui de more psalmos canunt, non sunt excommunicati, quia hæc non sunt necessaria omnino ad sepeliendum, nec huiusmodi operis, quis sepelitur. Cuius rei argumentum est, quod Ecclesia, vbi interessentes sepultura, vel ad sepulturam corpora, psalmis recitandis prosequentes, prohibere, ac punire voluit, speciatim etiam de eis cauit, ut in cap. super eo, de rapto. & c. placuit, 23. q. 5. vnde, cum istorum hoc in loco non meminit, nec tales verè sepeliunt, excommunicati non erunt. Quia distinctio facta, & locus est æquitati, & tanta multitudo non excommunicatur, & lex ludibrio non habetur. Quibus addo, prædictos non solum non incurrere excommunicationem Clem. 1. de sepult. sed neque incidere in eam, quæ in eos a iure fertur, qui in damnato crimine cum aliquo communicant, ut habetur in cap. Nuper, & capit. si concubine, de sent. excomm. Ratio est: quia ad hoc, ut quis incurrat excommunicationem eo, quod in crimine cum aliquo communicat, duo sunt necessaria, vnum est, ut in crimine versetur; Alterum est, ut cum eo communicet, qui propter illud crimen excommunicatus iam est, ut notant Panorm. Felin. & DD. in d. cap. si concubine, & Zabari. in Clem. 1. vers. Prædictis, de relig. domib. & idem Zabari. in Clem. 1. questio. 25. de sepult. & Caieta, verb. excommunicatio, cap. 57. & Vgolini. vbi supra. At verò sepelientes, eo tempore quo excommunicatum sepeliunt, non sunt excommunicati, sed post donatam sepul-

turam

turam excommunicato, quo tempore excommunicationis iam incurſa eſt, quos diximus, cum excommunicatis illis in crimine non communicant, ſed ſolum antea: & ideo nec in excommunicationem, dicit, cap. Nuper, induunt.

14 *Nona* excommunicatio nulli reſervata habetur in Clement. *Attendentes de ſtatu monachorum. vbi excommunicantur omnes, qui viſitatores Monialium, quarumcumque etiam Canoniarum Regularium in his, qua ad officium viſitationis earundem pertinent, impedire praſumunt, niſi moniti reſpiciant.*

Canonis huius materia eſt Sacrilegium, qua offendiſur Eccleſiaſtica libertas in officio viſitationis: Et quoad perſonas eſt vniuerſalis; Et vnâ actionem continet, ſcilicet, praſumere impedire Viſitatores Monialium in pertinentibus ad officium Viſitatoris.

Ad hanc autem Cenſuram incurrendam tria requiruntur.

Primo, Quod impedimentum effectualiter praſtetur.

Secundo, Quod monitio fiat poſito iam impedimento, alias ligantur hac pena; Quare malè faciunt Praelati, qui volentes viſitare ſcribunt Monialibus, quod praeparant ſe certa die ad recipiendum viſitationem ipſorum, & in eis literis faciunt admonitionem, quod nullus impediatur, quae monitio non ſufficit, ſed fieri debet monitio, vt deſiſtant ab incepto, ſeu illato iam impedimento, & ſufficit vnâ monitio etiam generalis.

Tertio, Quod monitio hac fiat per viſitantem, ſingularis autem, vel alterius monitio non ſufficeret. Monasteria verò exempta, quae immediate ſubſunt Pape, viſitat Ordinarius auctoritate Apoſtolica; Non exempta verò, viſitat Ordinarius auctoritate propria: Monasteria verò exempta quae habent alios superiores Ordinum, vt Camaldulenſium, Cisterciensium, Mendicantium, & huiusmodi viſitare debent Praelati eorum. Plura lege apud gloſibi. & Altem ſem in Summa, par. 2. lib. 7. tit. 2. caſu 90. Angel. verbo, excommun. 7. caſu 39. S. Anton. par. 3. tit. 25. cap. 44. Sylu. verbo, excommun. 9. num. 74. §. Trigeſima nona, Tabienam verbo, excommun. 5. caſu 30. Caiet. verb. excommunicatio ca. 44. Martin. Ledefm. 2. 4. quaest. 26. art. 2. pag. 360. col. 1. §. Trigeſima nona. & Nauat. in Manual. ca. 27. num. 140. §. Trigeſima octaua.

15 *Decima* excommunicatio nulli reſervata habetur in Clement. vnica, de conſang. & affinit. vbi excommunicantur *Primo*, omnes, qui ſcienter in gradibus conſanguinitatis, vel affinitatis Conſtitutione Canonica interdictis; & *Secundo*, qui cum Monialibus matrimonium contrahunt.

Canonis illius materia eſt Sacrilegium in contractu Matrimonij; Quoad perſonas eſt vniuerſalis; Quoad actiones vnâ tantum eſt principalis, ſcilicet contrahere Matrimonium ſcienter, vel cum conſanguineo, vel conſanguinea in gradu prohibito, hoc eſt, infra quartum gradum conſanguinitatis; vel in ſimili gradu affinitatis; vel contrahere ſcienter cum Moniali: Dixi, ſcienter, quia non ligat ignorantes, & intellige ignorantia facti probabili, & non affectata ex gloſſ. in dicta Clement. vnica, in verbo ſcienter. Anton. parte tertia, titulo vigefimo quinto, capitulo 34. Sylu. verbo, excommun. 9. num. 76. §. Quadrageſima prima, verſe. primo. Tabiena, verbo excommun. ca. 47. puta, quia probabiliter ignorabât, ſe eſſe conſanguineos, vel affines, vel illam cum qua contrahunt, eſſe Monialem; quamuis Nauat. in Manu. cap. 27. nu. 41. §. Quadrageſima, verſe. quarta, ait, etiam ignorantiam craſſam excuſare in conſcientia, ne quis hanc poenam incurrat, affirmans ſe ita conſuluiſſe in ſacro Penitentiariae praetorio. Si verò ignorantia ius neſcientes gradum, puta quartum, eſſe prohibitu non excuſantur, arg. ca. ignorantia, de reg. iur. lib. 6. Quoad ignorantiam verò facti, ſi vnus ſciat, & alter ignorat, ſolus ligatur, qui ſciebat. Quod ſi quis contraxit ignoranter, quauis poſtea ſciat gradum prohibitu non incurrit hanc poenam, niſi contrahat de nouo: Quod procedit, etiam ſi poſtea cohabitât, vel ſe cognofcant; quia licet peccent cohabitando, vel ſe inticem cognofcendo, non tamen faciunt contra hanc Conſtitutionem, quae punit contractum, & non inceſtum, ne-

que cohabitationem; cuius ſignum eſt, quia tales non debent ſe ſeparare ſine iudicio Eccleſiae, ex Angel. verbo, exco. 7. caſu 41. nu. 1. Anton. Tabiena, & Sylueſt. vbi ſupra, nu. 77. verſe. 2. & Nauat. vbi ſupra, verſe. ſexta, quicquid Calet. loco citato contrarium dicit. Qui verò ſcienter contraheret, cum conſanguinea, vel affine intra quartum gradum, ad id coactus timore cadente in viro, conſtantem, non incurrit hanc poenam, ex Anton. vbi ſupra, Sylueſt. vbi ſupra, nu. 78. verſe. Quinto, & Tabiena, §. Tertio, & Nauat. verſe. Octaua, poſt gloſſ. in d. Clem. vnica, in verbo, Matrimonialiter. Sicut non incurrit, qui credebat contrahere conſanguinea, vel affine, & tamen non erat, cum in veritate non faciat contra hanc Conſtitutionem, ex Sylueſt. vbi ſupra, nu. 77. verſe. Tertio, & Tabiena, cit. §. 2. Neque incurrit, qui ſponſalia tantum contrahit, quia cum hoc ſit reuale, reſtringendum eſt ex gloſſ. in d. Clem. vnica, in verbo contrahere. Anton. vbi ſupra, Sylueſt. verbo, excommun. 9. num. 78. verſe. 6. Tabiena, cit. §. Primo, Caiet. cit. ca. 47. Nauat. verſe. Quinta, & Sebalt. Medice, par. 2. tit. 9. quaest. 78. nu. 121. Neque ſufficit ſolus coitus ad hanc poenam incurrendam, ex Caiet. vbi ſupra, dummodo non adſit contractus Matrimonialis, cum tamen e contra contractus matrimonialis ſufficiat ad eam incurrendam, etiam ſi non conſummariint. Denique non ligantur hac pena, qui licite contrahunt, hoc eſt, ex Summi Pontificis diſpenſatione, quia tunc ceſſat culpa, & conſequenter poena, argum. cap. 2. de Conſtitut. & Sylueſt. vbi ſupra, nu. 76. verſe. primo. Et hiſ conſentit Aſtenſis in Summa, par. 2. lib. 7. tit. 2. caſu 79. & caſu 80.

Hanc excommunicationem, & alias poenas contra inceſtuos praefatos Gregorius Papa XIV. in quadam Bulla, quae incipit, *Sicut antiquis* anno primo ſui Pontificatus, incarnationis verò Dominicae Milieſimo quingentefimo nonageſimo, Kal. Martij, confirmauit, adijciens [quod deinceps ſuper primo, aut ſecundi tantum conſanguinitatis, ſeu affinitatis gradum, etiam mixtorum impedimentis cum quibusvis perſonis neque in contrahendis, vbi carnalis copula cum ſpe, vel ſine ſpe obtinendae diſpenſationis, etiam prole ſuſcepta, vel diſſimatio copulae interueniſſet, neque in ſic pro tempore contractis, etiam ſcandalorum, inimicitiarum, vel alio quouis praetextu, neque etiam ceſſantibus circumſtantijs ſupradictis, niſi cum perſonis ſcilicet cum magnis Principibus, & ex cauſis, ſcilicet, publicis] a Concilio Tridentino ſeſſion. 24. de reform. Matrim. cap. 5. permiſſis in contrahendis matrimonijs huiusmodi villo modo aut ipſe, aut ſucceſſores diſpenſare intendant; quod intelligendum eſt, niſi contrarium expreſſe in dictis diſpenſationibus exprimaſſent.]

In [virtute etiam Sanctae obedientiae, & indignationis ſuae poena diſcretè praecipiendo interdicit, ne aliquis cuiuscumque ſtatus, gradus, ordinis, dignitatis, etiam Regij, vel Imperialis, ſynonimo Pontifici, vel miniſtris eius pro huiusmodi diſpenſationibus obtinendis quomodo libet intercedat, ſciturus alioquin ſe in his omnino reſuſam paſſurum. Et demum locorum Ordinarijs in virtute ſanctae obedientiae praecipit, vt contra huiusmodi inceſtuos, tam viros, quam mulieres, cuiuscumque ſtatus gradus, dignitatis, conditionis, & conditionis exiſtant, iuxta ſactorum Canonum decreta procedant; ipſosque excommunicatos declarent, ac tanquam tales, & a Chriſti corpore, & Eccleſiae Dei vniuerſitate ſeparatos, ingreſſu eccleſiarum prohibeant, & grauius puniant; atque Matrimonia per eos contracta dirimant, & irrita declarent, ipſosque inuicem ſeparent.]

19 *Vndecima* excommunicatio nulli reſervata habetur in Extrauag. quae incipit [Quia nonnulli, de ſent. excomm. vbi excommunicantur impugnant literas electi in Papam antequam coronetur; Cum per ipſam electionem canonice factam ſibi ius Papatus acquiſitum ſit, & canonice electione confirmatus ſit, & exerecere poſſit officium ſuum ante coronationem, vt diſ. 23. ca. In nomine Domini. verſe. electus tamen.] Extrauagans hac tribuitur, ibi Clement. V. prout etiam eam tribuit eidem Nauat. in Man. ca. 17. nu. 147. §. Quadrageſima ſeptima. At verò Ioanni, de ſecl. in tract. de beneficijs. par. 1. quaest. 2. dum meminit huius Extrauag. eam tribuit Clementi VI. Alij verò, vt S. Anto. par. 3. tit.

1. tit. 2. cap. 68. & Syluest. verbo excommuni. 9. nu. 95. §. Qui dragesima octaua. Tabiena, verbo exco. 7. §. Tertius casus. Caiet. in verbo excommunicatione, c. 28. & Mart. Ledelm. 2. 4. quest. 26. art. 2. pag. 360. col. 4. §. Quadragesima octaua, eam tribuunt Benedicto Papæ XI.

20. *Decima excommunicatio nulli referuata habetur in Extrauagan. Ioannis XXII. quæ incipit, Si fratrum. Ne sede vacante* [vbi excommunicantur omnes cuiuscunq; status, dignitatis ac conditionis fuerint, qui vacante Imperio, nomen Vicarij Imperatoris, vel alterius cuiuscunq; officij retinent, assumunt, vel resumunt, nisi intra duos menses resipuerint.]

21. *Decima tertia excommunicatio nulli referuata habetur in Extrauag. Pij Papæ IV. incipiente, Benedictus Deus, & est 96. eiusdem in ordine.* [In qua ad vitandam peruersionem, & confusionem, quæ oriri posset, si vnicuique liceret, prout ei liberet, in decreta Concilij Tridentini Commentarios, & interpretationes suas edere; Apostolica auctoritate inhihet omnibus, tam Ecclesiasticis personis cuiuscunq; sint ordinis, conditionis, & gradus, quàm laicis quocunq; honore, ac potestate præditis; Prælati quidem sub interditi ingressus ecclesiæ, alijs verò quicunq; fuerint, sub excommunicationis late sententiæ penis, ne quis sine auctoritate summi Pontificis audeat villos Commentarios, glossas, annotationes, scholia, vllumue omnino interpretationis genus super ipsius Concilij Tridentini Decretis quocunq; modo edere, aut quicquam quocunq; nomine etiam sub prætextu maioris Decretorum corroboracionis aut executionis, aliove quæsito colore statuere. Quod si obcurus aliquid in eis dictum, & statutum sit, eamque ob causam interpretatione, aut decisione aliqua egere visum fuerit, hoc totum sibi declarandum Summus Pontifex referuat.]

*Circa hanc censuram aduertendum est, solum prohiberi Commentarios, glossas, interpretationes, scholia vllumue interpretationis genus super Concilij Tridentini decretis, hoc sensu, ita scilicet, vt quis libros aliquos commentarios, glossas, & interpretationes suas speciales edere præsumat, quibus verba Concilij, & sensum eius interpretetur & quid pro certo sentiendum, tenendumne sit sua priuata auctoritate determinet. Hoc enim ad solum summum Pontificem, & alias ab ipso constitutos super hac re perinet finaliter & sententialiter determinare, & pro certo, & indubitato statuere, quid de rebus, aut dubijs occasione verbo tum Concilij Trid. in dubium adductis, sentiendum sit. Id quod etiam ipsa sancta Synodus Tridentina, sess. 25. cap. vltimo, reuerenter agnouit, & demum Sixtus Papa V. post alios summos Pontifices in Constitutione quadam edita anno Domini millesimo quingentesimo octuagesimo septimo, XI. Kalend. Februarij, quæ incipit, *Immensa æterni Dei* statuit. Illic enim Congregationes XV. ex certo S. R. E. Cardinalium numero instituens, congregationem octauam in ordine, pro interpretatione, & executione Concilij Tridentini assignauit; Et quidem [eorum decretorum, quæ ad fidei dogmata pertinent, interpretationem summo Pontifici tantum referuat; Cardinalibus verò præfectis interpretationi, & executioni Concilij Trid. si quando in his, quæ de morum reformatione, disciplina, ac moderatione, & Ecclesiasticis iudicijs, alijsque huiusmodi statuta sunt, dubietas, aut difficultas emerferit, interpretandi facultatem [consulto tamen summo Pontifice] impartitur.] Non tamen hac Pij Papæ IV. Constitutione prohibentur Doctores, Lectores, aut Scriptores & alij, qui nonnquam verba Concilij interpretantur, quin absque vlla censuræ incurfione, pijs, reuerenter ac humiliter, in re dubia, & obscura sententias, & opiniones suas dicant, & quid magis conforue sit verbis eiusdem Concilij explicent, prout quotidie a doctissimis, & grauissimis viris obseruari videmus.*

22. *Decima quarta excommunicatio nulli referuata habetur in Extrauagante 47. in ordine Pij Papæ V. quæ incipit De salute gregis.* In qua omnibus, & singulis Principibus Christianis quacunq; tam Ecclesiastica, quam mundana, etiam Imperiali, Regia, vel quanis alia dignitate fulgentibus, quouis nomine nuncupentur, vel quibusuis Communitatibus, & Rebus publicis, sub excommunicationis, &

anathematis penis ipso facto incurrendis prohibet, & interdicit, ne in suis Prouincijs, & Ciuitatibus, terris, oppidis & locis, spectacula publica, vel priuata, vbi Taurorij, aliarumque ferarum bestiarum agitationes exercentur, fieri permittant. Militibus quoque cererisque alijs personis, ne cum tauris & alijs bestijs in præfatis spectaculis, ipsi tam pedestres, quam equestres congregari audeant; interdicit. Quod si quis eorum ibi mortuus fuerit, ecclesiastica careat sepultura. Clericis quoque tam regularibus, quam secularibus beneficia Ecclesiastica obtinentibus, vel in Sacris ordinibus constitutis sub excommunicationis pena ne eisdem spectaculis intersint, similiter prohibet. Et vota, obligationes, ac iuramenta desuper facta, aut in futurum fienda, cassat, & annullat.]

Causa huius Constitutionis eadem est, cum alia simili de duellorum prohibitione: sicut enim duellorum detestabilis vsus a diabolo introductus est, vt teste Concilio Trid. sess. 25. de refor. cap. 19. cruenta corporum morte animarum etiam perniciosè lucretur; ita etiam & agitatio taurorij, & aliarum bestiarum ferarum publica, vel priuata ad ostentationem virium suarum, & audaciæ facta admodum periculosa, & perniciosa est, cum exinde hominum mortes, membrorum mutilationes, animarumq; pericula frequenter oriatur, vt ibidem Pontifex affirmat.*

23. *Decima quinta excommunicatio nulli referuata habetur in Constitutione 2. Gregorij Papæ XIII. in ordine, quæ incipit, *Omni certe studio*, edita anno Domini 1572. octauo Kalend. Iunij* [in qua statuit, & ordinat ac sub excommunicationis pena ipso facto incurrenda prohibet, & interdicit, ne quisquam siue vir, siue mulier, secularis, aut Ecclesiastici etiã regularis ordinis illic sit, & quocunq; gradu, conditione, statu, nomine, dignitate, & honore precellat, posthac in perpetuum Agnus Dei per Romanum Pontificem pro tempore existentem benedictos depingere, inficere, minio notare, vel aurum, aut colorẽ aliquem illis imponere, aut quidpiam aliud superinducere, neque depingi, aut miniari facere, nec illos venales proponere, seu tenere quouis prætextu, qualibetue de causa audeat. Vetum eos albos, & mundos Agnum illum purum, & innocetem representantes, qui occisus preciosissimo sanguine suo nos redemit, decenter, ac reuerenter a cunctis haberi, deserti, & custodiri præcipit.]

24. *Decima sexta excommunicatio addi potest, & est illa, quam edidit Sixtus V. vt habetur in Bulla edita anno millesimo quingentesimo octuagesimo octauo, Quarto Kal. Nouembris, Pontificatus sui anno quarto, quæ incipit *Esse nam*, contra procuratores abortum, in qua grauissimas penas statuit; cuius Bullæ, quantum ad præsens negotium spectat, hæc summa est.*

Primo [omnes & quoscunq; tam vitos, quam mulieres cuiuscunq; status, gradus, ordinis, ac conditionis sint, siue Regulares, siue seculares Clerici, aut quacunq; mundana, aut ecclesiastica præminentia præfulgeant, qui post hanc Constitutionem, per se, aut per interpolitas personas abortus, seu fetus immaturi tam animati quàm etiam inanimati, formati, vel in formis eiectionem procurauerint, percussionibus, venenis, medicamentis, potionibus, oneribus, laboribusque mulieri prægnanti impositis, ac alijs etiã incognitis, vel maxime exquisitis rationibus, ita, vt re ipsa abortus inde secutus fuerit, ac etiam prægnantes ipsas mulieres, quæ scientes præmissa fecerint, penas omnes tam diuino, quam humano iure, ac tam per Canonicas sanctiones, & Apostolicas Constitutiones, quàm ciuilia iura aduersus veros homicidas, qui homicidium voluntariu actu & re ipsa patrauerint, propositas & insistas eo ipso incurrere statuit.]

Secum-

A D D I T I O.

* Adde. Hæc Constitutio Pij V. moderata fuit per Greg. XIII. die 25. Augusti 1575. & rursum etiam per Cle. VIII. cuius vtriusque moderacionis formam præter Bullaria vide penes Roder. Quest. reg. to. 3. q. 68. art. 2. & Ant. Nald. in suis Quest. Pract. verbo, Ludus, in fine.

Secundo [si Clerici sint, vltra prædictas penas, omni privilegio Clericali, officijs, dignitatibus, & beneficijs Ecclesiasticis, quæ sic vacatura, Sedis Apostolicæ dispositioni perpetuo reservantur, ipso facto priuantur, & in futurum inhabiles ad ea suscipienda redduntur, adeo, ut qui hoc delictum commiserint, non secus, ac ij, qui sua voluntate homicidium perpetraverint, iuxta Concil. Trid. Decreta, etiam si crimen hoc, nec iudiciario ordine comprobatum nec alia ratione publicum, sed occultum fuerit, ad sacros ordines promoveri, aut in susceptis ordinibus ministrare vilo modo possint, nec illis aliqua beneficia Ecclesiastica conferri possunt, etiam si curam animarum non habeant, sed omni ordine, ac beneficio & officio perpetuo carere debent. Qui vero Clerici non fuerint, & talia perpetraverint, non solum penas prædictas incurrunt, sed etiam inhabiles ad ordines, & alia prædicta redduntur: Et qui foro Ecclesiastico subiecti, vt præfertur, deliquisse comperti sunt per iudicem Ecclesiasticum depositi, & degradati Curia, & potestati seculari tradendi sunt, quæ de eis illud capiet supplicium, quod contra laicos verè homicidas, per divinas leges, ac ciuilia iura est dispositum.]

Tertio [Eisdem penas extendit aduersus omnes eos, qui sterilitatis potiones, ac venena mulieribus propinauerint, & quo minus fetum concipiant, impedimentum præstiterint, ac ea faciendâ, & exequenda curauerint, siue quocumque modo in his consuluerint, ac mulieres ipsas, quæ eadem pocula sponte, ac scienter sumpserint.]

Quarta [Mandat omnibus iudicibus ordinarijs, & delegatis tam Ecclesiasticis, quàm secularibus, quibus cõtra criminu reos etiam quoad causas huiusmodi de iure, vel ratione delicti, aut personarum legitime competit iurisdicctio, ita tamen vt inter eos præuentionis locus sit; vt procedant, & procedere possint contra huiusmodi criminosos etiam per simplicem delationem, & denunciationem, ac ad illa probanda testes alijs de iure inhabiles, eorundem tamen iudicum arbitrio, habita ratione personarum & causarum & qualitatum illarum, & circumstantiarum quarumcunque admittant, & eos qui culpabiles fuerint, puniant.]

Quinto [vltra prædictas penas, omnes & singulos cuiuscunque sexus gradus, & dignitatis sic delinquentes, qui, vel quæ, vel vti principales, vel vt sociæ, consciæ ad tale facinus committendum opem, consilium, fauorem, potentiam, vel alia cuiuscunque generis medicamenta scienter dederint, ac etiam scribendo literas priuatas, vel apochas, vel alijs verbis, aut signis iuuerint, aut consuluerint, ipso facto excommunicat. A qua censura, a nullo alio quàm a Romano Pontifice, etiam virtute cuiuscunque Iubilæi, aut Cruciatæ sanctæ, aut vigore priuilegiorum Mare Magni, vel aliorum quomodolibet nuncupatorum, quibusuis Cõgregationibus Regularium, aut Episcopis vigore Concil. Trid. concessorum, vel concedendorum, excepto mortis articulo absoluti possunt. Sicut neque cum ijs Clericis, qui huiusmodi delicta perpetraverint, etiamsi eorum crimen occultum fuerit super irregularitate præmissorum occasione contracta per locorum Ordinarios, aut per alios quavis auctoritate fungentes, quàm per Romanum Pontificem pro tempore existentem, etiam in foro conscientie dispensari possit.]

25 *Post* huius Bullæ editionem exijt alia Constitutio moderatoria illius, edita a Gregorio Papa XIV. quæ incipit, *Sedes Apostolica*, Anno Dominicæ incarnationis millesimo quingentesimo nonagesimo primo, pridie Kalend. Iunij, Pontificatus eiusdem anno primo: In qua Bulla duo præcipue statuit, & decreuit.

Primo [vt quilibet presbyter, tam secularis, quam cuiusvis ordinis Regularis ad Christi fidelium confessiones audiendas, & ad eas in prædicta Bulla Sixti V. specialiter per loci Ordinarium deputatus, plenam & liberam in foro conscientie tantum absoluendi habeat facultatem a peccato, & excommunicatione personas quascunque quæ post Bullam Sixti V. deliquerunt, aut post hanc Gregorii XIV. Constitutionem in iisdem casibus deliquerint.]

Secundo [Quoad penas procurantium abortum fetus

inanimis, aut exhibentium mulieribus, vel sumentium venena sterilitatis, aut quocumque modo auxilium, vel consilium eis dantium in prædicta Bulla Sixti V. contentas, Constitutionem præfatam in ea parte, vbi de his agi; ad terminos juris communis, ac Sacrorum Canonum, & Concilij Tridentini dispositionem, tam quoad præterita, quàm quoad futura perpetuo reducit, perinde ac si eadem Constitutio in huiusmodi parte nunquam emanasset, Quoad reliqua omnia, præter hæc duo hic expressa, in ius robore permanere vult dictam Sixti V. Constitutionem.]

26 *Circa* quas duas Constitutiones hæc breuiter in præfatarum annotanda sunt. Primò, Bullam Sixti V. quoad illa, quæ in §. 1. dicuntur, de procurante abortum fetu animati, penitus annullatam esse, & inane, quoad irregularitatem, & alias penas, ita vt non sit irregularis, etiam si reipsa abortus inde subssecutus fuerit, vt patet ex §. 2. Bullæ Gregorij XIV. peccat tamen mortaliter, qui sic procurat. Dixi etiam si reipsa abortus sequatur, quia si non secutus fuerit abortus, etiamsi peccauit mortaliter, non tamen antea incurrerebat penam aliquam in Bulla Sixti V. contentam, vt colligitur ex verbis illis ita vt reipsa abortus inde subssecutus fuerit in d. §. 1. contentis.

27 *Secundo*, qui venena, aut pocula sterilitatis alicui viro propinauit, ita vt non possit generare, non incurrerebat Bullam Sixti V. quicquid Petrus Gregorius in Syntagma iuris, par. 3. lib. 3. cap. 15. numero 10. putet penas contra procurantes abortum locum habere tam in viro, quàm in muliere. Id quod meo iudicio satis euidenter colligitur ex illis verbis §. 1. contentis, *Mulierem prægnantem*, &c. & ex illis, ac etiam prægnantes ipsas mulieres, vbi solum locum est Porcifex de ijs, qui huiusmodi fetum in muliere conceptum, impediunt, & quia pena potius restringenda fuit, quàm extendenda extra proprium casum, arg. cap. 1. odia, de regul. iur. lib. 6. Sicut neque vir, aut mulier abstinet, vel retrahens se ab emissionem seminis in copula causa generationis vitanda, in Bullam præfatam Sixti V. aut peccat in ea contentis, incurrit, licet peccet mortaliter quicquid contradicat Petrus Gregorius vbi supra, vt ex doctrina eius ibidem colligitur. Ratio pro nostra opinione est, quia pro præloquendo, hoc non est procurare abortum, & pena non sunt amplianda, & quia ad penas prædictæ Bullæ incurrendas requirebatur, vt fetus esset saltem immaturus, vt ex illis verbis Bullæ constat. *Abortus, seu fetus immaturus*, &c. vbi autem non est emissio, & receptio seminis, ibi nec fetus est.

28 *Tertio*, Quamuis olim iuxta multorum Doctorum opinionem, Clericus brachio seculari tradit non debuit, nisi vel ob hæresim, vt cap. *Ad abolendam*, de hæres. vel ob falsificationem literarum Summi Pontificis, vt c. *Ad falsarium*, de crimine falsi, vel ob calumniam quam quis suo Episcopo intulit, per cap. *Si quis Sacerdotum*, t. 1. q. 1. nunc tamen per Bullam Sixti V. tradit etiam debet propter abortum fetu animati, quæ pena per Bullam Gregorij XIV. non est abrogata; olim vero solum propter homicidium voluntarium vltra beneficij priuationem deponendus erat Clericus, & in Monasterium detrudendus, vt colligitur ex cap. *Cum non ab homine*, de iudic. & cap. *Tua de penis*, vt latius tradunt Panorm. in cap. *cum contingat*, de foro competenti, per textum in cap. *Quæsitum*, de temp. ordin. & in cap. *Inquisitionis*, de accusat. & Bernard. Diaz in practica Canon. ca. 88. & alij quos ipse refert & sequitur. Reliqua in Bulla tam Gregorij XIV. quam Sixti V. per se satis manifesta sunt.

29 *Decima septima* excommunicatione nulli reservata habetur in Concilio Tridentino sessione 24. de reforma. Matrim. ca. 6. [vbi excommunicantur raptores mulierum, & omnes illis consilium, auxilium, & fauorem præbentes, & præterea perpetuo in fames sunt, omniumque dignitatum incapaces; & si Clerici fuerint, de proprio gradu deponantur.]

30 *Decima octaua* excommunicatione nulli reservata habetur in eodem Concilio Tridentino, sessione 25. de Regul. cap. 18. [vbi excommunicantur omnes, & singulæ personæ, cuiuscunque qualitatis, vel conditionis fuerint, ad Clericis]

Clerici, quàm laici, seculares, vel Regulares, atque etiam quilibet dignitate fungentes, si quomodoconque coegerint aliquam virginem, vel viduam, aut aliam quamcunque mulierem inuitam, præterquam in casibus in iure expressis, ad ingrediendum Monasterium, vel ad suscipiendum habitum cuiuscunque Religionis, vel ad emittendam professionem; quique consilium, auxilium, vel fauorem dederint; quique scientes eam non spontè ingredi Monasterium, aut habitum suscipere, aut professionem emittere; quique quopis modo eidem actui vel præsentiam, vel consensum, vel auctoritatem interposuerint. Sicut e contra excommunicantur, qui Sanctam Virginum, vel aliarum mulierum voluntatem vel accipiendi, vel voti emittendi quoquo modo sine iusta causa impediunt.]

31 Præter hos casus enumeratos, qui vel summo Pontifici, vel nulli referuati sunt, duo alij casus sunt, qui aliquando Papa, aliquando Episcopo, aliquando autem nulli referuati sunt, quos tanquam a communi regula excommunicationum reliquari deuiantes, in fine apposuimus; Quorum vnus in cap. Nuper, de sent. excom. habetur, ubi sciens communicans in crimine criminoso cum nominatim excommunicato, ei consilium impendendo, auxilium, vel fauorem, excommunicatus est, & absolui debet ab eo, a quo absoluentus est ille, cum quo in crimine participauit. Intelligitur autem hæc excommunicatio incurrere, quando participatur in crimine excommunicationi subiecto, postquam alter iam incurrit propter crimen illud excommunicationem, impendendo ei ad illud consilium, auxilium, vel fauorem, de qua re plura diximus lib. 2. cap. 14. A qua absoluitur debet is, qui ab altera absoluit, vnde, cui referuata est excom-

municatio prior, & hæc etiam referuata est, & si illa nulli referuata sit, nec ista alicui referuatur, vt ex d. cap. Nuper, gloss. & Pan. & alijs DD. ibi colligitur, Rich. 4. dist. 18. art. 1. q. 5. Palud. 4. dist. 18. q. 3. art. 4. casu 1. & Summa Astensis, par. 2. lib. 7. tit. 2. casu 1. Angel. verbo, excommuni. 7. casu 47. Anton. par. 3. tit. 25. cap. 35. Syluest. verbo, excom. 8. nu. 10. §. sciendum, versic. Primo. Caiet. verbo, excommunicatio, cap. 58. & Nauarr. in Manual. capit. 27. num. 112. §. Quarta.

32 Alter casus habetur in cap. Eos qui, de sent. excommuni. 6. ubi dicitur. [Quod illi, qui a sententia Canonis, vel hominis propter moris periculum, vel aliud impedimentum absoluti fuerunt ab eo, qui regulariter absoluere non poterat, si liberati, aut cessante impedimento, quàm cito commode poterunt contempserint se præsentare illi, a quo regulariter absoluendi erant, & satisfacere prout eis iniungeretur ab eodem, sententiam excommunicationis ipso facto incurrunt, & ab eo solo absolui poterunt, a quo absoluendi erant a prima excommunicatione.] vnde, vt constat absolutio hæc Papalis, vel Episcopalis erit, si prima talis erat, vel etiam nulli referuata erit, si prima illa nemini fuerit referuata. De qua re plura legi possunt apud gloss. & DD. ibi, & Palud. in 4. dist. 18. q. 3. art. 4. casu 16. & casu 17. Angel. verbo excomm. 7. casu 46. Ant. par. 3. tit. 25. cap. 47. Syluest. verbo excom. 8. num. 2. §. sciendum est secundo, Tabienam verbo excom. 5. casu 40. Caiet. verb. excommunicatio, c. 69. Nau. in Man. cap. 27. num. 113. §. Quinta. & Sebast. Medices, in Summa peccatorum Capitalium, qu. 78. num. 3. Et de excommunicationibus in particulari a iure latis, hæc dicta sufficiant.

Finis Tertii Libri.